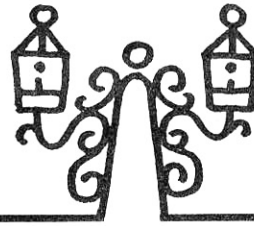

Panu Ei unohdu

Huomisesta lukien tasan 50 vuotta sitten vietettiin tässä kamarissa, jossa nyt kirjoitan tätä pakinaa, syntymäpäiviä. Äitini täytti 60 vuotta joulukuun 1. päivänä 1939. Olin tietenkin kuvitellut olevani paikalla, minäkin, makuuvaunulippu oli jo taskussa, mutta sattuneista syistä matka ei toteutunut. Marraskuun viimeisenä syntyi sota, jota sen hetken ja sen sodan kokenut ei koskaan unohda.

* * *

Joskus keskipäivällä sinä joulukuun 1:senä soitin Helsingistä Ouluun. Ihmettelen vieläkin, että se onnistui. Muistan pistäytyneeni silloisen suojeluskuntani toimistoon pieneen puulämmitteiseen puutaloon tontilla, joka nyt peittyy HY:n mainehikkaan Porthanian alle. Tai ehkä se oli vain meidän komppaniamme toimisto, koska meitä päivästyksessä vuorotelleita ei ollut enää jäljellä kuin kaksi, minä A-luokan sotamies, päätoiminen opiskelija, sivutoiminen pakinoitsija, ja yksi vääpeli, päätoiminen professori H.

Muistelen, että olin juuri käynyt Meritullinkatu 20 — Maneesinkatu 5:n pommi-suojassa (!) eli kellarissa tervehtimässä mummuani, äidinäitiäni, jonka silloin näin viimeisen kerran. Halusin soittaa meidän terveisemme kotiin Ouluun, ja ihmettelen sitä, että keskusyhdisti, vaikka oli ilmahäly-

tys. Maksamattakin se puhelu tietenkin jäi (ja oli kai itse asiassa virkavarhe).

Kotona ei ollut puhelinta, joten soitin seinänaapurin puhelimeen, josta naapurin täti ystävällisesti kävi hakemassa äitini puhelimeen. Kun tasan kuukausi myöhemmin soitin samaan puhelimeen, kuullakseni, mitä Oulussa oikein oli tapahtunut sinä tammikuun 1:senä 1940, puhelimeen ei vastattu. Sittemmin kuulin, että puhelin oli roikkunut pitkin seinää ja että naapurini ei enää silloin ollut ollut vastaamassa... Siihen osaan taloamme oli tullut täysosuma... .

* * *

Mutta silloin 1:senä joulukuuta kotonani oli juotu syntymäpäiväkahveja, vaikka ei enää "kaikessa rauhassa", koska rauha oli mennyttä. Luulen, että useimmat niistä ystävällisistä, jotka olivat pistäytyneet onnittelemaan, olivat lottapuvussa, sillä äitini oli "korkeasta" iästään huolimatta vielä Lotta Svärdin Oulun osaston lääkintäjaoston päällikkö ja uurasti täs-

sä tehtävässään koko talvisodan ja kauemminkin. Syntymäpäiväkahvitteluun verrattavia vapaahetkiä ei kyllä sen jälkeen ollut monta jos lainkaan, vaikka oululaiset säästyivätkin ilmapommituksilta mainittuun surulliseen pyhäpäivän aamuun 1.1.1940 saakka.

Jälkikäteen on ehtinyt olla monta kertaa mielessä, että huonommin olisi voinut käydä, sillä jos se divisioona, joka muutamia päiviä myöhemmin panssarein ja tykein, valot päällä, kuten paikalla olleet muistavat, ylitti rajan Raateessa ja vähän muuallakin, olisi päässyt Ämmänsaareen ja Puolangantien päähän, niin... Missään kohdassa rajaa Suomi niinä päivinä tuskin oli yhtä uhattu kuin Suomussalmella, josta divisioonan hyökkäystä ilmeisestikään, jostain kummita syystä, ei lainkaan ollut odotettu.

* * *

Suomi kesti. Suomussalmella ja Kuhmossa kaatui vihollisia kuin heinää, tai joutui vangiksi. Enimmäkseen sotimiseen syyttömiä

nuoria miehiä, joita joukoittain oli tuotu niinkin kaukaa "Uralin takaa", etteivät olleet eläissään kuulleet finskeistä tai Suomi-nimisestä valtakunnasta. Suomi kesti, koska itse kansa oli päättänyt, että ei tuumaakaan. Suomi kesti, koska kansalaiset, naiset ja miehet kieleen ja poliittiseen mieleen katsomatta kerrankin oikealla hetkellä olivat tajunneet, mikä asia ja tehtävä sillä hetkellä oli muita tehtäviä tärkeämpi.

Päiväkirjastani näen, että emme uskoneet sodan syttyvän, vaikka sota jo palloikin Itämeren etelärannalla ja vaikka Neuvostoliiton ja Suomen neuvottelut, edellisen kohtuuttomasti kiristäessä, olivatkin jo jumissa.

* * *

Tällä hetkellä koko "rintama" Itämeren pohjoisrannalta Adrian ja Kaspian merille kuohuu, kun kansat katkovat kahleitaan. Minä täällä Pohjanperillä istun kuin norsunluutonissa ja kirjoitan rauhassa ja katsele. Toivon, noiden kaukaisten eurooppalaisystävien puolesta, että he jaksaisivat huutaa ja vaatia eivätkä tarttuisi tapparaan. Meillä ei 30.11.1939 ollut muuta mahdollisuutta.

Ei se päivä koskaan unohdu eikä saa unohtua se uhri, minkä tuhannet naiset ja miehet antoivat meidän rauhamme puolesta.